

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Assessing the relationship between neighborhood types and social interaction patterns in villa complexes and mid-rise apartment; Case study: Sib apartment complex and Saheli villas, Noor city

Seyed Mohsen Moosavi ^{1,*}, Rouhollah Rahimi ^{1,*}, Sogand Vosoughi ²¹ Assistant Professor, Department of Architecture, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.² M.A. in Architecture, Department of Architecture, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

ARTICLE INFO

Article History:

Received 2021/08/08
 Revised 2021/11/13
 Accepted 2022/01/20
 Available Online 2023/08/06

Keywords:

Residential Complex
 Social Interactions
 Neighborhood
 Villa Complexes
 Mid-Rise Apartment

Use your device to scan
 and read the article online

Number of References

32

Number of Figures

4

Number of Tables

4

Extended ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVES: After the industrial revolution, many changes have taken place in the housing system. Residential neighborhoods have become largely obsolete and have been replaced by residential complexes. What is considered in the creation of residential complexes in their design process; often there are big issues such as economic conditions, land value and etc. Thus, such foreign forces affect housing policies and ultimately the quality of human life. Since the house is one of the most important and main places of human presence, it has the most duty in provide the individual and social needs of humans. This study intends to investigate the differences of social interactions in two types of residential complexes, mid-rise apartment and villa complexes, based on Jan Gehl's theory. According to this theory, activities that can be performed among residents of residential complexes lead to the creation of social interactions among them. These activities can be categorized into three categories: necessary activities, optional activities, and social activities. Necessary activities which are some kind of activities that residents definitely do, such as entering and leaving the complex. Optional activities are activities that take place if suitable conditions and personal preferences exist, such as children playing or exercising in public spaces of residential complexes. Finally, social activities are activities that depend more than anything else on the presence of other residents in public spaces. Jan Gehl also emphasizes the design process should be: "First life, then spaces, then buildings - the other way around never works." Therefore, this research discovers the level of social interactions resulting from these activities by examining the possibility of the occurrence of three categories of activities in two types of residential complexes.

METHODS: Considering the research objective, the desired studies and investigations focus on identifying the factors and activities that lead to social interactions. In this regard, in the first step, through library studies and examining previous research, the activities that lead to the formation of social interaction among individuals were extracted. Then, to investigate the occurrence of these activities with residents of the two residential complexes of "Sib" and "Saheli", interviews were conducted. To this end, interviews were conducted with 14 residents of the complex, 57% of whom were male and 43% were female. In the next step, the information obtained from the interviews was interpreted using content analysis. In addition to answering the interview questions, the interviewees also expressed their satisfaction or dissatisfaction with interacting with some neighbors. For analysis, the dialogues were carefully examined, and significant points were discovered. Then, the significant points were categorized, and their commonalities were discovered.

FINDINGS: The results indicate that the occurrence of social interactions resulting from necessary activities in middle-class apartments is significantly higher than in villa complexes. The reason for this is the greater dependence of residential units on each other. This dependence is due to common spaces and dealing with common affairs and financial issues. It is worth mentioning that the presence of a guard in villa complexes is one influential factor in increasing social interactions. Regarding optional activities, it can be stated that familiarity and acquaintance among individuals in middle-class apartments occur more frequently, which is due to more face-to-face encounters between residents.

Extended ABSTRACT

This is while villa complexes, with wider central spaces and fewer design constraints compared to apartments, can create a more suitable spatial capacity for social interactions. Social activities also occur to a lesser extent in both types of complexes. Finally, it can be said that the most fundamental difference in creating social interactions in the two types of residential complexes, middle-class apartments and villa complexes, is related to necessary activities. Considering these differences, it is possible to take steps towards optimal design and increasing desirable social interactions in residential complexes.

CONCLUSION: The results show that the main difference between the two types of residential complexes is due to the necessary activities and its incidence rate in mid-rise apartment is higher than villa complexes. However, villa complexes with a wider middle space and less limitations in its design can create a suitable environment to increase social interactions. The results of study can lead designers and planners to eliminate existing deficiencies and users to choose housing tailored to their social needs.

HIGHLIGHTS:

- Increasing social interactions in residential complexes can also increase issues such as a sense of security and a sense of belonging to the place and improve the quality of life in the complex.
- The most fundamental difference in the factors that cause social interactions in the two groups under study is due to necessary activities.

ACKNOWLEDGMENTS:

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-forprofit sectors.

CONFLICT OF INTEREST:

The authors declared no conflicts of interest.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Journal of Iranian Architecture & Urbanism (JIAU). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Moosavi, S.M.; Rahimi, R.; Vosoughi, S., (2023). Assessing the relationship between neighborhood types and social interaction patterns in villa complexes and mid-rise apartment; Case study: Sib apartment complex and Saheli villas, Noor city. *Journal of Iranian Architecture & Urbanism.*, 14(1): 103-116.

<https://dx.doi.org/10.30475/isau.2023.298884.1754>

https://www.isau.ir/article_176058.html

ارزیابی رابطه گونه‌های همسایگی در مجموعه‌های مسکونی با شیوه تعاملات اجتماعی؛

مطالعه موردی: آپارتمان سیب و شهرک ساحلی، شهرستان نور

سید محسن موسوی^۱، روح‌اله رحیمی^{۱*}، سوگند وثوقی^۲

۱. استادیار، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

۲. کارشناسی ارشد معماری، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

مشخصات مقاله	چکیده
تاریخ ارسال ۱۴۰۰/۰۵/۱۷	پس از انقلاب صنعتی، تغییرات بسیاری در نظام مسکن به وجود آمده است. محله‌های مسکونی تا حد زیادی منسوخ شده و جای خود را با مجموعه‌های مسکونی عوض کردند. آنچه که در به وجود آمدن مجموعه‌های مسکونی و همچنین در فرآیند طراحی آن‌ها در نظر گرفته می‌شود غالباً مسائل کلانی مانند شرایط اقتصادی، ارزش اراضی و ... هستند. بدین ترتیب این‌گونه نیروهای خارجی بر سیاست‌های کلان مسکن و در نهایت بر کیفیت زندگی انسان تاثیر می‌گذارند. از آن جا که خانه یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین مکان‌های حضور انسان است، بیشترین وظیفه را نیز در تامین نیازهای حداقلی فردی و اجتماعی انسان برعهده دارد. پژوهش حاضر قصد دارد که بر اساس نظریه یان گل، به بررسی تفاوت‌های موجود در میزان و شیوه تعاملات اجتماعی در دو گونه مجموعه مسکونی، یعنی آپارتمان میان‌مرتبه و شهرک ویلایی بپردازد. نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند طراحان و برنامه‌ریزان را در جهت رفع نقایص موجود و کاربران را در جهت انتخاب مسکن متناسب با نیازهای اجتماعی خود سوق دهد. برای انجام پژوهش، اطلاعات موردنیاز از دو طریق کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری شده است. بدین منظور مصاحبه‌ای با ۱۴ نفر از ساکنین دو مجموعه صورت گرفت و با روش تحلیل محتوا، تحلیل شده است. نتایج حاکی از آن است که اساسی‌ترین تفاوت موجود در دو گونه مجموعه مسکونی مذکور، ناشی از فعالیت‌های ضروری است و نرخ وقوع آن در آپارتمان‌های میان‌مرتبه بیشتر از شهرک‌های ویلایی است. این در حالی است که مجموعه‌های ویلایی با در اختیار داشتن فضای میانی فراخ‌تر و محدودیت‌های کمتر در طراحی آن، می‌توانند قابلیت محیطی مناسبی جهت افزایش تعاملات اجتماعی ایجاد کنند.

واژگان کلیدی

مجموعه مسکونی
تعاملات اجتماعی
همسایگی
شهرک ویلایی
آپارتمان میان‌مرتبه

نکات شاخص

- افزایش تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی، می‌واند مسائلی همچون احساس امنیت و حس تعلق خاطر به مکان را افزایش دهد و منجر به بهبود کیفیت زندگی در آن مجموعه‌ها گردد.

- نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اساسی‌ترین تفاوت موجود در عوامل به وجود آورنده تعاملات اجتماعی در دو مجموعه مورد بررسی ناشی از فعالیت‌های ضروری بوده است.

نحوه ارجاع به مقاله

موسوی، سید محسن؛ رحیمی، روح‌اله و وثوقی، سوگند. (۱۴۰۲). ارزیابی رابطه گونه‌های همسایگی در مجموعه‌های مسکونی با شیوه تعاملات اجتماعی؛ مطالعه موردی: آپارتمان سیب و شهرک ساحلی، شهرستان نور، نشریه علمی معماری و شهرسازی/ایران، ۱۱۴-۱۰۳.

** نویسنده مسئول

تلفن: ۰۰۹۸۹۱۷۷۷۶۲۴۳۸

پست الکترونیک: r.rahimi@umz.ac.ir

مقدمه

آنچه که بدیهی است معماری مسکونی یکی از ابتدایی‌ترین و اصلی‌ترین گونه‌های معماری است و البته به فراخور نیاز کاربران می‌تواند پیچیده‌ترین نوع طراحی نیز باشد. فضای مسکونی باید بتواند شرایط لازم را برای رشد فردی هریک از افراد خانواده اعم از خرد و بزرگ فراهم آورد (Rahimi et al., 2021). طراحی بر پایه مفهوم خانه، کاری فراتر از تهیه صرفاً برنامه فیزیکی است. خاطرات و تصاویر باقی‌مانده در ذهن از زندگی در فضایی با عنوان خانه می‌تواند نشان‌دهنده این موضوع باشد که خانه پرورشگاه شخصیت، استعداد و توانایی‌های ساکنین خود است. علاوه بر پیچیدگی‌های موجود بر سر راه طراحی خانه و در نوع جامع‌تر خود مسکن، حرکت به سمت مدرنیته و سرعت بالای تغییرات نیز مشکلات و عوارض متعددی را بر سر راه این مهم گذارده است. جوامع بشری برای حل معضلات پیدا شده و بقای نسل خویش، اصول پایداری را پیشنهاد دادند. یکی از اقسام سه‌گانه‌ی اصول پایداری و شاید مهم‌ترین قسم آن، پایداری اجتماعی است (Jomehpour & Ebrahimi, 2015). گسترش شهرنشینی و شکل‌گیری نیازهای جدید، برنامه‌ریزی را از نگاهی فیزیکی-کالبدی به سمت توجه بر جنبه‌های اجتماعی زندگی شهری معطوف نموده است (Ebrahimnia et al., 2022). همین‌طور می‌توان گفت یکی از مهم‌ترین پارامترهای تأثیرگذار بر پایداری اجتماعی مسئله تعاملات اجتماعی است؛ که افزایش آن در مجموعه‌های مسکونی، می‌تواند مسائلی همچون احساس امنیت و حس تعلق به مکان را نیز افزایش دهد (Sajadi Ghaemi et al., 2010). از سوی دیگر، عدم امکان ایجاد تعاملات اجتماعی کافی و سالم در مجموعه‌های مسکونی، موجب پیدایش بیماری‌هایی همچون افسردگی، اختلالات رفتاری و هیجانات عصبی می‌شود (Taheri & Taheri, 2019). بنابراین لزوم وجود کافی و با کیفیت محیط‌های باز و عرصه‌های میانی در بین واحدهای همسایگی اهمیت پیدا می‌کند؛ چرا که آن‌ها بستری کالبدی برای وقوع طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی ساکنان در سطح محله و همسایگی بوده و تحقیقات به تأثیرات مثبت فیزیکی، روانی، اجتماعی و سایر تأثیرات آن‌ها اشاره کرده‌اند (Soltanzadeh Zarandi, 2020).

همچنین با بررسی‌های صورت گرفته مشخص شد که پژوهش در حیطه تعاملات اجتماعی و سایر پارامترهای پایداری اجتماعی مانند مشارکت، امنیت، حس تعلق و ... در حوزه مسکن بسیار انجام شده است. این پژوهش‌ها به صورت کلی به دسته‌بندی عوامل موثر بر پایداری اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی و به صورت جزئی‌تر به بررسی هر کدام از پارامترهای معرفی شده پرداخته‌اند. اما نکته اساسی آن است که در غالب پژوهش‌های صورت گرفته، واژه مجموعه مسکونی تنها به یک صورت تعریف شده است و درواقع تفاوتی بین گونه‌های مختلف مجموعه

مسکونی قائل نشده است. با توجه به نکته مذکور و همین‌طور پیشنهاد عنوان‌شده در مقاله «ارزیابی عوامل محیطی مؤثر بر سلامت روان در مجموعه‌های مسکونی مطالعه موردی: مجموعه‌های ۵۱۲ و ۶۰۰ دستگاه شهر مشهد»، تصمیم بر آن شد که این پژوهش، به مقایسه‌ای میان دو گونه از مجموعه‌های مسکونی رایج در کشور یعنی شهرک‌های مسکونی و مجتمع‌های آپارتمانی بپردازد (Taheri & Taheri, 2019). در واقع دغدغه‌ی اصلی این پژوهش بررسی تفاوت‌های موجود در تعریف واحد همسایگی در دو نوع مجموعه مسکونی ذکر شده و کشف تأثیر آن بر میزان و کیفیت تعاملات اجتماعی بین ساکنان است و در جهت پاسخ به پرسش «تعریف متفاوت واحدهای همسایگی در مجموعه‌های مسکونی چه تفاوتی بر میزان و شیوه تعاملات اجتماعی ساکنین ایجاد می‌کند؟» صورت می‌گیرد.

پیشینه پژوهش

در پی پژوهش‌های صورت گرفته در سالیان گذشته می‌توان به خوبی متوجه لزوم توجه به تعاملات اجتماعی در طراحی مجموعه‌های مسکونی شد. در سال ۱۳۹۷ پژوهشی بر پایه سنجش میزان تأثیر عوامل محیطی بر سلامت روان انجام گرفت تا نتایج آن راهگشایی برای طراحی محیط‌های مسکونی سالم باشد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از میان تمام عوامل محیطی مؤثر بر سلامت روان، محیط کالبدی دارای بیشترین نارضایتی و در نتیجه بیشترین تأثیر منفی بر سلامت ساکنان است. محقق اذعان دارند که لازم است با اصلاح کیفیت فیزیکی محیط مسکونی، سطح رضایت افراد را از محل زندگی بالا برده تا زمینه بهبود کیفیت روابط اجتماعی ساکنان فراهم شود. محیط‌های ساخته شده‌ای که می‌توانند فرصت آشنایی همسایگان را با یکدیگر برقرار کنند، پیوندهای اجتماعی کل ساکنان مجموعه را محکم‌تر نموده، سطح رضایت از محیط و دل‌بستگی به مکان را افزایش داده و درنهایت امنیت مجموعه را بالا می‌برند. در انتهای پژوهش نیز نویسندگان پیشنهاد می‌کنند که در تحقیقات آتی، نحوه تأثیر ساخت گونه‌های مختلف مجموعه‌های مسکونی شامل بلوک شهری، مجتمع‌های مسکونی و ... بر سلامت روان مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرند (Taheri & Taheri, 2019). پژوهش دیگری در پی پاسخ‌گویی به این سوال که «کالبد معماری چگونه در تحقق حیات‌پذیری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی مؤثر است؟» انجام شد. نتایج تحقیق حاکی از این است که مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و امنیت در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارند. همچنین وجود فضاهای باز و نیمه‌باز در محوطه همراه با طبیعت برای بازی کودکان و تعاملات اجتماعی موثر هستند (Hashempour & Sami, 2018). پیرمحمدی اذعان دارد که یکی از مهم‌ترین مسائل در زمینه تحقیقات، بررسی ارزش فضاها در محیط‌های

مسکونی برای دستیابی به زندگی اجتماعی است که در آن انسان را به اجتماعی بودن در فضاهای عمومی مجموعه‌های مسکونی سوق می‌دهد. دستیابی به شاخص‌های اجتماعی در مسکن با رویکرد پایداری یکی از اهدافی است که امروزه مورد توجه بسیار قرار گرفته است. حریم خصوصی به عنوان مفهومی که فارغ از بستر فرهنگی آن در جوامع اسلامی، در تمامی فرهنگ‌ها مورد توجه است (Rahimi & Razani, 2022)، با ایجاد فضاهایی با مقیاس‌های مختلف مانند فضاهای خرد تجاری، تفریحی و فضای سبز در مجتمع‌های مسکونی، می‌توان حضور افراد را در فضاهای عمومی بالاتر برد و عامل موفقیت و اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شد (Pirmohamma-di, 2021). کیفیت مسائل اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی برای سالخوردگان نیز مقوله‌ای بسیار حیاتی است و تا حد زیادی وابسته به فرصت مشارکت در تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی است. اکثر افراد مسن می‌خواهند تا آن‌جا که ممکن است به جای زندگی در موسسات مراقبت از سالمندان، در خانه‌ها و اجتماعات خود زندگی کنند. همین مسئله اهمیت اجتماع‌پذیری محیط کالبدی مجموعه‌های مسکونی را دوچندان می‌کند. این دو محقق بیان می‌کنند که مشارکت و تعاملات اجتماعی بر رفاه و سلامت افراد تأثیر زیادی می‌گذارند و می‌توانند یک عامل مهم در توسعه دلبستگی کل جامعه باشند؛ حتی در مواردی که این تعاملات زودگذر و روزمره هستند (Machielsea & Van der Vaartb, 2020). ناگفته مشخص است که تعاملات اجتماعی در تمامی گروه‌های سنی از اهمیت بالایی برخوردار است و البته در کودکان نیز می‌تواند مقوله مهمی در فرآیند رشد آن‌ها باشد. تعامل انسان با محیط‌ش در فرایندهای گوناگون عصبی منعکس شده است (Rahimi & Ansari, 2020). کودکان، گروه مهم کاربرهای عرصه‌های میانی محیط‌های مسکونی هستند؛ بنابراین بهبود کیفیت این فضاها می‌تواند بر رشد همه‌جانبه آن‌ها موثر باشد. قابلیت تعاملات اجتماعی و ویژگی‌های محیطی محرک حواس کودک از جمله مهم‌ترین عوامل در افزایش انگیزه برای حضور کودک در فضاهای عمومی مجموعه‌های مسکونی است (Hosseini et al., 2021).

گروهی دیگر از پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه، در پی شناسایی مولفه‌های موثر بر ارتقا سطح تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی بوده‌اند و یا با در نظرگیری یک مولفه مشخص به ارزیابی میزان و نحوه تأثیر آن پرداخته‌اند. در این باره غفوریان و همکارانش با مطالعه بر محله ابادر تهران اعلام می‌کنند که مؤلفه‌های مشارکت، هویت، حس تعلق و امنیت بر افزایش سطح تعاملات اجتماعی افراد تأثیرگذارند و مؤلفه مشارکت، بالاترین تأثیر را در افزایش تعاملات بین ساکنین مجموعه‌های مسکونی میان‌رتبه ابادر دارد. بر اساس نتایج حاصل از این پژوهش، پایداری اجتماعی باعث افزایش تعاملات اجتماعی و ارتقاء حس تعلق و مشارکت‌پذیری افراد

نسبت به محل سکونت خود می‌شود (Ghafou-rian et al., 2017). پژوهش دیگری با هدف بررسی رابطه بین تعاملات اجتماعی و ویژگی‌های کالبدی عرصه‌های میان واحدهای همسایگی انجام شده است. همچنین در این پژوهش سعی شد تا تأثیر پیشرفت تکنولوژی بر تعاملات در این گونه فضاها مورد بررسی قرار گیرد و سعی شود با ارائه راهکارهایی از تکنولوژی جهت بهبود تعاملات در عرصه‌های میانی همسایگی استفاده شود. نتایج حاکی از آن است که با بالا بردن احتمال تماس افراد با یکدیگر می‌توان بخشی از تعاملات اجتماعی غیرفعال را به فعال تبدیل کند. در این راستا وجود فضاهای عمومی و نیمه‌عمومی، می‌تواند در تسهیل تعاملات بین افراد بسیار سودمند باشد (Bouma, Poelman & Voorbij, 2010). پژوهشی با عنوان «نقش خوانایی فضای باز بر ایجاد تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی» در پی یافتن آن‌که چه و چگونه رابطه‌ای بین ابعاد کالبدی مقوله خوانایی و تعاملات اجتماعی در فضاهای باز مجموعه‌های مسکونی برقرار است و چه مولفه‌هایی و به چه میزان در این رابطه موثر هستند، انجام شده‌است. یافته‌ها بیانگر این مطلب هستند که مؤلفه‌های سه‌بعدی معماری (نظیر شاخص بودن نشانه‌هایی مانند مجسمه و آب‌نما و برجستگی چشم‌اندازهایی نظیر دید به کوه) نسبت به مؤلفه‌های دوبعدی معماری (نظیر هندسه محیط) نقش پررنگ‌تری بر شکل‌گیری تعاملات اجتماعی در بستر فضای باز مجموعه مسکونی داشته‌اند (Matlabi et al., 2018). همچنین تحقیقی با هدف بررسی تأثیر نفوذپذیری فضاهای میانی بر تعاملات اجتماعی افراد در بافت‌های مسکونی صورت گرفته‌است. منطقه مورد مطالعه، ۴ محله مسکونی در شهر Setif الجزایر است. نتایج حاکی از آن است که میزان تعاملات اجتماعی وابسته به میزان نفوذپذیری عرصه‌های میانی است و به طور کلی نفوذپذیری کمتر، تعاملات بیشتری را سبب می‌شود (Zerouti & Bellal, 2019).

براساس مطالعات صورت گرفته، مشخص می‌شد که پژوهش در حوزه تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی بسیار صورت گرفته‌است. این پژوهش‌ها به صورت کلی به دسته‌بندی عوامل موثر بر تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی به صورت جزئی‌تر به بررسی هر کدام از پارامترهای معرفی شده پرداخته‌اند. اما نکته اساسی آن است که در غالب پژوهش‌های صورت گرفته، واژه مجموعه مسکونی تنها به یک صورت تعریف شده‌است و در واقع تفاوتی بین گونه‌های مختلف مجموعه مسکونی قائل نشده‌است. از این رو پژوهش حاضر بر آن است تا بتواند به دسته‌بندی گونه‌های مجموعه‌های مسکونی و مقایسه دو گونه از آن‌ها بپردازد. در این راستا از میان گونه‌های مختلف مجموعه‌های مسکونی دو گونه شهرک ویلایی و آپارتمان میان‌رتبه انتخاب شده‌است تا نحوه و میزان تعاملات اجتماعی در بین آن دو گونه مقایسه شود.

مبانی نظری

همسایگی

همسایگی یک واژه و مفهوم ذهنی و انتزاعی است (Royan & Kohzadi Saifabad, 2018). این واژه، گاه می‌تواند بر بلوک‌های مسکونی با هزاران نفر سکنه دلالت کند و گاه بر تعدادی واحد گردآمده در یک آپارتمان مسکونی. پیش از ورود مدرنیته، واژه "محلّه" به جای "واحد همسایگی" موضوعیت داشته است. و عامل اساسی در تعیین حدود یک محلّه وجود ارتباطات موثر بین ساکنین بوده است. این واژه در رابطه با گروه‌هایی از مردم با وابستگی‌های مشترک و هماهنگ با هم به کار می‌رود. گروه‌های گوناگونی از مردم که با یکدیگر کنش متقابل دارند و در محل ویژه‌ای زندگی می‌کنند (Abdollahzadeh Fard & Shamsoldini, 2020).

پس از پیدایش شهرهای مدرن در اوایل قرن بیستم و ورود اتوموبیل‌ها به درون شهر و همین‌طور پیچیده شدن تقسیم کارهای اجتماعی، محلّه دیگر نمی‌توانست پیوندهای درونی و در نتیجه کارکرد خود را همچون گذشته حفظ کند. در پی این مسئله نظریه‌های متعددی خصوصاً در کشورهای غربی بر سر تعریف چگونگی همسایگی واحدهای مسکونی شکل گرفت. یکی از معروف‌ترین نظریه‌های موجود در این باره، نظریه «واحد همسایگی» کلارنس پری است؛ و در رادبرن نیوجرسی آمریکا اجرا شده‌است (Youssefzadeh Farrokhi & Musavi, 2018). تمامی ارکان اصلی تعریف شده در این نظریه به محوریت یک مدرسه ابتدایی شکل می‌گیرد. در واقع در نظریه کلارنس پری، این دبستان است که مرکز محلّه را مشخص می‌کند و سایر امکانات مورد نیاز مانند مراکز خرید، مراکز مذهبی، کتابخانه و ... در نزدیکترین فاصله به دبستان قرار می‌گیرند. همین‌طور واحدهای مسکونی به فاصله حداکثر ۸۰۰ تا ۱۲۰۰ متری از دبستان قرار می‌گیرند تا دانش‌آموزان بتوانند به راحتی و به صورت پیاده به مدرسه بروند. این نظریه الگویی برای طراحی مجموعه‌های مسکونی شامل ۱۰۰۰ تا ۵۰۰۰ خانوار ارائه می‌کند که در زمین‌های دور از بخش مرکزی شهرها و یا زمین‌های آزاد شهری قرار داشته باشد (Shie, 2019).

از دیگر نظریه‌های مطرح در آن زمان «مجموعه خوداتکای» لوکوربوزیه بود که بر پایه تشکیل بلوک‌های شهری و بلندمرتبه مطرح شد (Youssefzadeh Farrokhi & Musavi, 2018). واحدهای مسکونی مارسی که جمع‌بندی از دیدگاه لوکوربوزیه برای ساخت مسکن انبوه‌اند، مجموعه‌ای خوداتکا شامل ۳۳۰ واحد مسکونی در ساختمانی ۱۷ طبقه هستند که در محیط سبز وسیعی ساخته شده است. امکانات خرید در یکی از طبقه‌های میانی و مهدکودک و سایر امکانات در پشت‌بام مجموعه جای گرفته است (Aeinehfar, 2007).

در نیمه دوم قرن بیستم نظریه‌های واحد همسایگی مطرح شده، با اعتقاد برخی از جامعه‌شناسان به نزول روابط ابتدایی محلی در شهرهای جدید مورد انتقاد قرار گرفت. آیزکس واحد همسایگی را به عنوان یک الگوی مشخص جهت برنامه‌ریزی مورد نقد قرار داد و آن را موجب تفکیک گروه‌های قومی و اقتصادی می‌دانست (Aeinehfar, 2007).

تعاملات اجتماعی

هرگاه عملی از شخصی سر بزند که با پاسخ ازسوی فرد دیگر همراه باشد، در اصطلاح به این عمل متقابل دوطرفه، تعامل اجتماعی گفته می‌شود. این رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان و احساس تعلق به مکان یک ضرورت است، چرا که به وجود آوردن زمینه‌های اجتماعی شدن و اجتماع پذیری به رشد فردی انسان کمک می‌کنند (Lang, 2009).

تعاملات اجتماعی برای پاسخ به نیازهای فردی و زمینه‌سازی برای برطرف شدن نیازهای اجتماعی ایجاد می‌شوند. بنابراین می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که تعاملات اجتماعی متأثر از عوامل فردی و عوامل اجتماعی می‌باشند (Ghafourian et al., 2017). درواقع شکل‌گیری تعامل اجتماعی بین افراد، وابسته به وجود انگیزش اجتماعی و پاسخ به آن است. انگیزش‌ها به عنوان عوامل هدایتگر رفتار انسان، از یک طرف به باورها، نگرش‌ها، ترجیحات و دیگر جنبه‌های شخصیتی ویژه افراد وابسته هستند و از طرف دیگر تحت تاثیر محیط کالبدی‌اند که فرد در آن حضور می‌یابد. در واقع محیط کالبدی نیز برای ایجاد انگیزش و تامین تجربه‌ها و رفتارهای انسان امکانات بالقوه‌ای دارد که «قابلیت محیط» نامیده می‌شود (Yazdanfar, 2013).

کیفیت مکان و ویژگی‌های کالبدی می‌تواند قابلیت مکان را در احتمال رخداد تعاملات اجتماعی افزایش دهد و منجر به تغییر در میزان دل‌بستگی گردد (Rahimi et al., 2020). دیدگاه‌های تعاملی بر این باورند که انسان با محیط اطراف ارتباط برقرار می‌کند، از آن تاثیر می‌پذیرد و در آن دخل و تصرف می‌کند (Ghafourian et al., 2017). بنا به رویکرد موسسه «PPS» فضاهای اجتماع‌پذیر فضاهایی هستند که امکان تماس چهره‌به‌چهره بهره‌برداران، ملاقات دوستان و آشنایان و حضور فعالیت‌های گروهی را فراهم می‌کند (Rafieian & Hosseinpour, 2012).

نظریه یان گل

از دیدگاه یان گل فعالیت‌هایی که در بین ساکنین مجموعه‌های مسکونی قابل انجام است و منجر به تعامل اجتماعی می‌شود را می‌توان در سه دسته: فعالیت‌های ضروری، فعالیت‌های انتخابی و فعالیت‌های اجتماعی تقسیم کرد (شکل ۱). حیطه عملکردی فعالیت‌هاست که بر نقش عوامل اجتماعی

رسیدگی به فضای سبز موجود، فروشگاه مواد غذایی، خشک‌شویی، زمین‌های ورزشی و یا در مواردی حتی فضاهای آموزشی را نیز شامل شود.

شهرک ویلایی: این گونه از مجموعه‌های مسکونی معمولاً در حاشیه شهرها و یا اماکنی که اراضی بزرگی در اختیار باشد، ایجاد می‌شوند. در این گونه، کل شهرک به اراضی کوچکتری تقسیم شده و هر قطعه زمین یک واحد مسکونی را تشکیل می‌دهد. همین مسئله باعث می‌شود که علاوه بر فضای میانی مشترک موجود، هر واحد مسکونی یک حیاط مستقل نیز در اختیار داشته باشد. تعیین واحد همسایگی در شهرک‌های ویلایی می‌تواند به طرق مختلفی صورت گیرد. در صورتی که تعداد خانه‌های موجود محدود باشد و جملگی از خدمات یکسانی استفاده کنند، می‌توان هر واحد مسکونی را یک واحد همسایگی مستقل تلقی کرد و در مواردی نیز که شهرک محدوده‌بندی و یا کوچه‌بندی شود، می‌توان هر محدوده و یا کوچه که به علت نزدیکی فیزیکی، قابلیت تعاملات بیشتری در بین ساکنین خود ایجاد می‌کند را یک واحد همسایگی محسوب کرد. تأمین خدمات رفاهی در این گونه، بسته به طراحی صورت گرفته و وسعت شهرک، می‌تواند به مانند شهرک آپارتمانی طیفی از نیازهای ساکنین را برطرف کرده و یا تنها به نگهداری و حراست محدود شود.

مجتمع مسکونی بلندمرتبه: مجتمع مسکونی بلندمرتبه و یا همان برج‌ها نیز گونه‌ای دیگر از مجموعه‌های مسکونی به‌شمار می‌روند. خدمات رفاهی ارائه شده در این گونه نیز می‌تواند مانند شهرک‌ها، طیف وسیعی از نیازهای ساکنین را برطرف کرده و یا صرفاً به نگهداری محدود شود. در این میان برخی از این ساختمان‌ها محدود به کاربری مسکونی می‌شوند و برخی دیگر هم‌زمان چند کاربری تجاری، اداری و ... را تشکیل می‌دهند.

آپارتمان میان‌مرتبه: آپارتمان‌های میان‌مرتبه یکی از رایج‌ترین گونه مجموعه‌های مسکونی به‌شمار می‌روند و از این حیث ارزیابی آن‌ها در موضوعات اجتماعی و عملکردی اهمیت بسیاری دارد. در آپارتمان‌ها می‌توان هر واحد مسکونی را یک واحد همسایگی تلقی کرد. برخلاف گونه‌های پیشین، در اغلب آپارتمان‌های میان‌مرتبه خدمات رفاهی خاصی ارائه نمی‌شود.

تمامی گونه‌های معرفی شده از مجموعه‌های مسکونی، خود می‌توانند از حیث مالیکت به دسته‌های دیگری تقسیم شوند. به‌طور مثال مجموعه‌ای که ساکنین آن فقط قشر خاصی از جامعه باشند که با عناوینی همچون شهرک پزشکان، ساختمان مهندسان و ... نام‌گذاری می‌شوند. علت به‌وجود آمدن چنین مجموعه‌هایی و یا نحوه کارکرد تعاملات اجتماعی در آن‌ها، خود می‌تواند موضوع پژوهشی دیگر باشد.

در شکل‌گیری حس تعلق به مکان تأکید می‌کند (Rahimi et al., 2022). فعالیت‌های ضروری آن دسته از فعالیت‌ها هستند که ساکنین به‌طور حتم به انجام آن می‌پردازند مانند رفت‌وآمد درون مجموعه برای ورود و خروج و فعالیت‌های انتخابی آن دسته از فعالیت‌ها هستند که در صورت وجود شرایط مناسب و همین‌طور تمایل خود شخص، صورت می‌گیرد مانند رفت‌وآمد به منزل سایر ساکنین، بازی کودکان، ورزش و ... و در انتها فعالیت‌های اجتماعی که بیشتر از هرچیزی وابسته به حضور سایر ساکنین در فضاهای عمومی و یا برگزاری مراسمات آیینی هستند (Gehl, 2008).

Fig. 1. Factors of creating social interactions from Jan Gehl's Theory

برتری استفاده از این نظریه به نسبت سایر نظریه‌های مطرح شده در حوزه تعاملات اجتماعی در آن است که عوامل ایجادکننده تعامل را بررسی می‌کند و صرفاً پارامترهای تأثیرگذار و یا افزایش دهنده تعاملات اجتماعی را در نظر نمی‌گیرد. به این طریق می‌توان با توجه به تفاوت‌های موجود در دو گونه مجموعه مسکونی مذکور به بررسی احتمال وقوع هر یک از سه دسته فعالیت‌هایی که منجر به وقوع تعاملات اجتماعی می‌شوند، پرداخت.

گونه‌بندی مجموعه‌های مسکونی

با مطالعات و بررسی‌های صورت گرفته، گونه‌های مختلف مجموعه‌های مسکونی را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

شهرک آپارتمانی: این گونه از مجموعه‌های مسکونی شامل تعدادی بلوک آپارتمانی می‌شود که در کنار هم جای گرفته‌اند و از خدمات رفاهی مشترکی استفاده می‌کنند. در واقع در این گونه، دو الی سه بلوک آپارتمان که از لحاظ فیزیکی به یکدیگر نزدیک‌ترند یک واحد همسایگی را تشکیل می‌دهند و کل مجموعه شامل تعدادی واحد همسایگی است. برخی از خدمات رفاهی ارائه شده در مجموعه برای هر واحد همسایگی به صورت مجزا تعبیه می‌شود و برخی دیگر از خدمات به صورت عمومی در دسترس تمامی بلوک‌ها قرار می‌گیرد. در این گونه از مجموعه‌های مسکونی، معمولاً به دلیل فراخی عرصه میانی بلوک‌ها، قابلیت انجام طیف مختلفی از فعالیت‌های فردی و گروهی وجود دارد. خدمات ارائه شده در شهرک‌های آپارتمانی، متناسب با طراحی صورت گرفته می‌تواند طیف وسیعی از نیازهای ساکنین مانند نگهداری و حراست، نظافت و

مصاحبه‌ای بر این اساس صورت گرفت تا میزان وجود سه دسته فعالیت ذکر شده در هر یک از گونه‌های مجموعه مسکونی مورد مطالعه را با انجام مصاحبه‌ای نیمه‌باز بررسی کند (جدول ۲). به این منظور با ۱۴ نفر از ساکنین مجموعه که ۵۷ درصد آن‌ها مرد و ۴۳ درصد زن بودند، مصاحبه صورت گرفت. در گام بعدی محتوای به‌دست آمده از مصاحبه، با روش تحلیل محتوا، تفسیر شده‌است تا نتایج پژوهش حاصل شود. مصاحبه‌شوندگان ضمن پاسخ به سوالات مطرح شده و بیان میزان تعاملاتی که با دیگر ساکنین داشته‌اند، به عنوان کردن عوامل ایجاد تعامل نیز پرداختند و دلایل خود را بر رضایت یا نارضایتی از تعامل با برخی از افراد بیان کردند. پس از انجام مصاحبه، نقل‌قول‌های صورت گرفته به دقت مورد بررسی قرار گرفت و گویه‌های معنادار موجود در آن‌ها استخراج شدند. سپس گویه‌ها دسته‌بندی شده، و وجه اشتراک آن‌ها استخراج شد تا عوامل افزایش و یا کاهش تعاملات اجتماعی در دو گونه مجموعه مسکونی به دست آید.

Table 2. Questions of interview

Type	Number	Question
Necessary Activities	1	How often do you use the public spaces of the residential complex throughout the day for essential activities such as commuting, etc., and interact with other residents in the process?
	2	do you interact with other residents by participating in the management and/or service affairs of the complex (payment of charges, cleaning, etc.)?
Optional Activities	3	do you know other residents of the complex and have interactions with them in their homes?
	4	do you share your daily activities with other residents of the complex? (such as taking children for a walk, shopping, sports, spending leisure time, etc.)
Social Activities	5	To what extent do public, religious, or festive ceremonies create a connection between you and other residents?

معرفی نمونه‌های مورد مطالعه

از بین گونه‌های مجموعه‌های مسکونی معرفی شده، با توجه به امکان دسترسی، دو گونه شهرک ویلائی و آپارتمان میان‌مرتبه برای سنجش انتخاب شده‌است. همچنین جهت حفظ اعتبار پژوهش، نمونه‌های انتخاب شده از بین مجموعه‌های با مالکیت عمومی هستند.

مجتمع مسکونی سیب: این مجتمع به عنوان نماینده‌ای از گونه آپارتمان‌های میان‌مرتبه انتخاب شده‌است. مجتمع مسکونی ۶ طبقه سیب که در مجموع ۳۰ واحد مسکونی را شامل می‌شود، در شهرستان نور استان مازندران واقع شده است و به مدت ۱۰ سال قدمت دارد (شکل ۳).

شهرک مسکونی ساحلی: شهرک ساحلی (موقعیت ساحلی ندارد. صرفاً به این صورت نام‌گذاری شده‌است) نیز، به عنوان نماینده‌ای از گونه

اما آن‌چه در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد مجموعه‌هایی با مالکیت عمومی است. جدول ۱، گونه‌بندی مجموعه‌های مسکونی را نشان می‌دهد.

Table 1. Classification of residential complexes

Type of residential complex	Description
1 Apartment complex	Public ownership
	Ownership by a specific social class (doctor's housing complex, oil company employees' housing complex, etc.)
2 Villa complex	Social housing (Mehr housing)
	Public ownership
3 Towers	Ownership by a specific social class (doctor's housing complex, oil company employees' housing complex, etc.)
	Ownership of this type of housing is usually in the hands of individuals with average to high financial means.
4 Middle-rise apartment	Public ownership
	Ownership by a specific social class (doctor's housing complex, oil company employees' housing complex, etc.)

روش پژوهش

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است و از حیث رویکرد، کیفی می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. با توجه به هدف این پژوهش، که سنجش و مقایسه شیوه تعاملات اجتماعی در دو گونه مختلف مجموعه‌های مسکونی است؛ مطالعات و بررسی‌های مورد نظر به شناخت عوامل و فعالیت‌هایی که منجر به تعاملات اجتماعی می‌شوند، می‌پردازد. در این راستا، در قدم اول با انجام مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی پژوهش‌های از پیش انجام‌شده، فعالیت‌هایی که منجر به شکل‌گیری تعامل اجتماعی در بین افراد می‌شود، بر اساس نظریه یان‌گل در سه دسته فعالیت‌های ضروری، فعالیت‌های انتخابی و فعالیت‌های اجتماعی دسته‌بندی شده است. سپس فعالیت‌های قابل انجام در مجموعه‌های مسکونی که در هر یک از این دسته‌ها جای می‌گیرند استخراج شد (شکل ۲).

Fig. 2. Activities leading to social interactions

۱۳۷۱-۱۳۷۳ تاسیس شده‌است و امکانات رفاهی آن صرفاً به یک نگهبانی محدود می‌شود. فضای میانی ویلاها به صورت خیابان‌بندی است و فضای سبز مستقل و یا فضای بازی کودک ندارد (شکل ۴).

شهرک‌های ویلایی انتخاب شده‌است و در شهرستان نور واقع است. این شهرک حاوی ۵۲ قطعه زمین تفکیک‌شده است که ۴۰ واحد مسکونی ویلایی در آن موجود است. شهرک ساحلی در حدود سال‌های

Fig. 3. Sib residential complex

Fig. 4. Saheli villa residential complex

پرداخت شارژ مجموعه، تمام و یا برخی از قبوض نیز به صورت اشتراکی پرداخت می‌شود. تعیین سهم هر واحد از مبلغ کل قبض‌ها و یا خرج‌های مشترک این چنینی، خود عاملی برای ایجاد گفتمان بین افراد است. البته لازم به ذکر است این گفتمان در برخی از موارد که افراد نظر واحدی با یکدیگر نداشته باشند می‌تواند باعث بروز روابط منفی نیز شود. در شهرک‌های آپارتمانی این وابستگی کمتر دیده می‌شود. طبیعتاً هزینه‌های مربوط به فضاهای مشاع و محوطه میانی به طور مشترک و به صورت ماهانه پرداخت می‌شود. اما نکته متمایزکننده در آن است که در این گونه از مجموعه، هر واحد مسکونی برای مصارف شخصی، تاسیسات مربوط به خودش را دارد و کاملاً مستقل از مابقی واحدهای مجموعه است. این تفاوت، علاوه بر آن که احتمال بروز ارتباط از این طریق را کمتر می‌کند از بروز روابط منفی و مشاجره بین افراد نیز، تا حدی جلوگیری می‌کند.

نگهبانی: نکته حائز اهمیت دیگر در این بخش، وجود فضای نگهبانی برای مجموعه‌های شهرکی است. در مصاحبه‌های صورت گرفته در مجموعه‌ی مورد مطالعه، نگهبان از پرتکرارترین واژه‌ها در بین پاسخ‌دهندگان بوده است. نگهبان و یا نگهبانان مجموعه به عنوان افرادی که در تمامی ساعات، در نقطه ورودی مجموعه حضور دارند، خود یک عامل ایجاد تعامل هستند. حداقل این ارتباط به صورت سلام و احوال‌پرسی و یا بوق زدن به هنگام رفت‌وآمد با ماشین انجام می‌شود. و البته این رابطه

یافته‌ها

جهت انجام پژوهش مصاحبه‌ای نیمه‌باز با ساکنین دو مجموعه مسکونی انجام شده است. در این مصاحبات، ساکنین دو مجموعه در حین پاسخ به سوالات مصاحبه، به بیان دلایل تاثیرگذار بر برقراری و یا عدم برقراری ارتباط با همسایگان خود پرداختند. در این راستا نکات حاصل از مکالمات صورت گرفته، استخراج و دسته‌بندی شده‌اند (جدول ۳ و ۴).

فعالیت‌های ضروری

شیوه و مسیر رفت‌وآمد: در شهرک‌های ویلایی، هر واحد مسکونی، حیاط و پارکینگ مخصوص به خودش را دارد و اغلب رفت‌وآمدها با ماشین از درب ورودی به درون حیاط خصوصی صورت می‌گیرد. این در حالی است که در مجموعه‌های آپارتمانی، مسیر حرکت افراد از ورودی ساختمان به درب ورودی واحدها، کوتاه‌تر است، پراکندگی ندارد، و همه‌ی افراد از یک مسیر واحد عبور می‌کنند. همین مسئله احتمال برخورد افراد با همسایگان و شکل‌گیری تعامل را بیشتر کرده است. ضمن آن که فضایی مشترک برای پارکینگ همه‌ی واحدها در نظر گرفته می‌شود.

تاسیسات: یکی از اصلی‌ترین عوامل ایجادکننده فعالیت‌های ضروری در مجموعه‌های مسکونی، مشارکت در مسائل خدماتی و مدیریتی است. در غالب آپارتمان‌ها، تمام و یا بخشی از تاسیسات الکتریکی و مکانیکی واحدها مشترک است. همین مسئله وابستگی بسیاری بین واحدها ایجاد می‌کند. ضمن

ضروری است. در واقع، از آن جا که افراد همگی در یک مجموعه ساکن هستند، تعاملات اجتماعی ناشی از فعالیت‌های ضروری می‌تواند به صورت مستمر ادامه پیدا کند و باعث ایجاد صمیمت بیشتر و روابط عمیق‌تر در بین افراد شود.

شناخت همسایگان: طی مصاحبه‌های صورت گرفته، مشخص شده است که روابط صمیمانه و عمیق بین همسایگان و رفت‌وآمد به منزل یکدیگر، در هر دو نوع مجموعه به صورت محدود اتفاق می‌افتد. نکته حائز توجه در این بخش میزان آشنایی ساکنین با یکدیگر است که مشخصاً در آپارتمان میان‌مرتبه بیشتر از شهرک ویلایی بوده است. علت این امر می‌تواند نزدیکی بیشتر واحدها به یکدیگر به نسبت شهرک ویلایی و همین‌طور بالاتر بودن میزان فعالیت‌های ضروری در این گونه از مجموعه‌های

در همین وضعیت حداقلی به اتمام نمی‌رسد. این افراد به دلیل شناخت اکثریت ساکنین و تعامل هر روزه با آن‌ها، می‌توانند به عنوان یک رابط در حل بسیاری از مسائل مشترک در مجموعه نقش داشته باشند. ضمن آن که در حل مسائل مربوط به هر واحد مسکونی مانند هماهنگی با تعمیرکار نیز نقشی کاربردی به عهده می‌گیرند.

فعالیت‌های انتخابی

به طور کلی انجام فعالیت‌های انتخابی، تا حد زیادی می‌تواند وابسته به عواملی همچون ویژگی‌های شخصیتی و فرهنگی افراد، تمایلات فردی، شرایط ناشی از بیماری کرونا، وقت آزاد هر فرد در شبانه‌روز و ... باشد. اما به طور خاص در مجموعه‌های مسکونی، می‌توان بیان کرد که احتمال بروز آن تا حدی وابسته به احتمال بروز تعاملات ناشی از فعالیت‌های

Table 3. Points related to interviews (Sib residential complex)

Question	Some of answers	Meaningful phrases	Categorizations
1	- But usually it's like this. Now we're not close with everyone. We say hello and move on, but sometimes we sit for ten minutes or a quarter in the hallway and talk. For example, with our next-door neighbor, because we see each other more often. - I go to work very early in the morning and don't see anyone. - Well, we say hello in the staircase or parking lot or elevator. After all, whoever it is, they are part of the complex. Sometimes I have to go to their house for parking to move the car.	- Shared staircase - Shared parking - Using the shared elevator	- Traffic flow and route
2	- A lot. For the convenience of all residents. Usually, the manager of the building sends the charges and shares of each unit's bills in a channel we have in the virtual space, and we also do card-to-card transactions, but sometimes I go to their home for a face-to-face conversation. - It happens often. We have to divide the bills and charges. Not everyone thinks alike. Sometimes there is also resentment. - We had a lot of trouble this year. Part of the facilities were damaged and we had to replace them. A repairman came once or twice, but it didn't work out. A few parts needed to be replaced, but not all units cooperated.	- Paying complex charges (mostly non-presential) - Shared facilities for all residential units - Shared bill payment - Meetings for repairing and replacing some damaged facilities	- Building facilities
3	- Finally, I know their name and family name. Maybe I don't know their wife and children well, but I know the family name and occupation of the men. I'm warmer with a few people, but we don't go back and forth to each other's homes. - Very little. Mostly at the acquaintance level. We don't go back and forth to someone's house. - I know most of the neighbors. It's not like we're warm and close with everyone, but we do have some interaction with some of them.	- Knowing most residents by name and occupation - Close relationships with a limited number of neighbors	- Knowing the neighbors
4	- It happens less often. Of course, now that schools are non-presential and children are at home all day, we send them to play with the neighbor's children in their home. Sometimes they also come to our house to play. - Now that there's almost nothing, because of COVID-19. But before that, it happened a few times that we went to the summer house of one of the neighbors. But women are closer to each other. Sometimes they visit each other.	- Children's playtime - Spending leisure time with some neighbors who have a close relationship	- Children's playtime
5	- During Muharram, I cook soup. Sometimes, other than special occasions, I cook soup and take it to a few of the neighbors. Well, the smell of food spreads throughout the building. - Hasn't happened before. Usually, for religious events and ceremonies, we go to my mother-in-law's neighborhood. - For Nowruz, we used to have a night party at our neighbor's house next door. These two years, due to COVID-19, we can't go	- Distributing vows among some neighbors - Visiting some neighbors on holidays.	- Distributing food gifts - Holiday visits

نظارت بر کودکان خود، با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و به علت سکونت در مجموعه‌ای مشترک، این ارتباط می‌تواند به طور مستمر ادامه پیدا کند. هر دو مجموعه مورد مطالعه، فاقد فضایی ویژه برای بازی کودکان بوده‌اند و این عمل در منزل افراد صورت می‌گرفته است. با اختصاص دادن فضایی برای این منظور می‌توان میزان تعاملات اجتماعی در هر دو گونه مجموعه را افزایش داد. البته با توجه به محدودیت‌های موجود، به نظر می‌رسد امکان طراحی چنین فضایی در مجموعه شهرک ویلایی بیشتر از آپارتمان‌های میان‌رتبه باشد.

فعالیت‌های اجتماعی

میزان وقوع تعاملات اجتماعی ناشی از فعالیت‌های اجتماعی در هر دو گونه مجموعه مسکونی مورد بررسی کم بوده است. برگزاری مراسمات مذهبی و آیینی در صورت وقوع هم به صورت شخصی و در منزل اتفاق می‌افتاده است و نه در فضای مشاع و یا فضای ویژه‌ای برای این کار. از این حیث می‌توان گفت نوع همسایگی تأثیر چشمگیری بر این نوع از فعالیت‌ها نداشته است. البته قابل ذکر است که در

مسکونی باشد. در آپارتمان‌های میان‌رتبه، به علت یکسانی مسیر رفت‌وآمد و طی کردن آن به صورت پیاده، احتمال روبه‌رو شدن ساکنین با هم بیشتر است. ضمن آن‌که، به دلیل وابستگی‌هایی که در بخش تاسیسات توضیح داده شد، احتمال بروز گفت‌وگو بین افراد و در نتیجه آشنایی و شناخت یکدیگر نیز بیشتر است.

پیاده‌روی: در مجموعه‌های شهرکی، وجود فضای میانی بناها می‌تواند فرصت مناسبی برای پیاده‌روی افراد و تعامل با دیگر ساکنین مجموعه فراهم کند. علاوه بر آن وجود فضای سبز میانی و یا زمین‌های ورزشی می‌تواند بر این اصل مبادرت کند. با وجود آن‌که شهرک ویلایی مورد مطالعه فاقد هرگونه امکاناتی مشابه آن‌چه که گفته شد، بوده است؛ ولی در مواردی پیاده‌روی و گشت‌وگذار در محوطه صورت می‌گرفته است.

بازی کودکان: به طور کل کودکان، سریع‌تر و راحت‌تر از بزرگسالان با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. هم‌بازی شدن آن‌ها می‌تواند عامل ایجاد ارتباط بین والدین نیز باشد. والدین در هنگام

Table 4. Points related to interviews (Saheli villa residential complex)

Question	Some of answers	Meaningful phrases	Categorizations
1	- I usually use my car for commuting. I don't walk enough to come across other residents. - I enter the courtyard directly with my car, and except for honking at the guard, I usually don't talk to anyone. It just doesn't happen.	- Personal car traffic - Private courtyard and parking for each residential unit	- Traffic flow and route
2	- It just doesn't happen. which is also online. Everything has become easy. We don't have any disagreements. We pay every month. - I don't know who the city manager is. If we have any work, I tell the guard. - If you mean holding a meeting that has never happened before, or I'm not aware of it. We don't have anything to do with each other. The counters of each villa are separate, only the clean-up and courtyard electricity are shared, which we pay card-to-card. But, of course, I chat with the guard. - I don't see other residents. My spouse just deposits the charges. The water, electricity, and gas bills arrive for ourselves. Only the electricity of the common area is shared. We only have contact with the guard for service matters. - Neighbors that we don't see for service matters but we have contact with the guard. If something goes wrong, I tell them to bring a repairman, or if they know how to fix it, they do it themselves.	- Non-presential payment of complex charges - Independent facilities for each residential unit - Independent bill payment - Seeking help from the guard for some matters	- Building facilities - Security
3	- We don't have any interaction with our neighbors at home. I know a few neighbors nearby, but it's just a greeting and small talk. It's not like before. - I know my close neighbors. We have family interactions with two of our neighbors. But not too much, once in a while. After the coronavirus, it decreased even more.	- Knowing some neighbors by name and occupation - Close relationships with a limited number of neighbors	- Limited knowledge of neighbors
4	- Before the coronavirus, my wife used to go for a walk with one of the neighbors. Sometimes inside the complex, sometimes on foot to the market and back. - Most of the children play together. My daughter goes to the neighbor's house or they come to our house to play. I follow her and see her friend's mother and we talk. Now we said that if the coronavirus situation gets better, we will take the kids to the park.	- Walking in the complex - Children's playtime	- Walking - Children's playtime
5	- Religious ceremonies are not held in the complex unless someone holds them in their own home. Sometimes I cook a vow and give it to a few nearby neighbors. - We visit some of the neighbors we have contact with on holidays.	- Distributing vows among some neighbors - Visiting some neighbors on holidays	- Distributing food gifts - Holiday visits

به فعالیت‌های ضروری است. با در نظرگیری این تفاوت‌ها می‌توان در جهت طراحی بهینه و افزایش تعاملات اجتماعی مطلوب در مجموعه‌های مسکونی قدم برداشت.

در ادامه پیشنهاداتی برای بهبود تعاملات اجتماعی در نمونه‌های مورد مطالعه ارائه می‌شود.

- در شهرک‌های ویلایی، ارتباط مناسبی بین ساکنین و نگهبان یا سرایدار مجموعه وجود دارد و ساکنین در برخی از امور از این افراد کمک می‌گیرند. بنابراین طراحی مناسب فضای نگهبانی در ورودی مجموعه و فضای سرایداری می‌تواند در مداومت این امر موثر واقع شود. طراحی فضاهای مشابه در آپارتمان‌های میان‌رتبه نیز، در صورت امکان، می‌تواند تعاملات مناسبی بین ساکنین و این افراد ایجاد کند.

- طراحی زمین بازی کودکان در محوطه شهرک‌های ویلایی می‌تواند منجر به افزایش تعاملات اجتماعی در مجموعه شود. والدین در هنگام نظارت بر کودکان خود، با یکدیگر ارتباط برقرار کرده و به علت سکونت در مجموعه‌ای مشترک، این ارتباط می‌تواند به طور مستمر ادامه پیدا کند. ایجاد فضای بازی برای کودکان در آپارتمان‌های میان‌رتبه نیز، هرچند به صورت سرپوشیده می‌تواند بر همین اصل مبادرت کند.

- طراحی سالن اجتماعات و یا فضاهای اجتماع‌پذیر با ایجاد امکان برگزاری مراسمات آیینی و دورهمی‌ها (مراسمات مذهبی، تحویل سال، چهارشنبه سوری و ...) می‌تواند منجر به تعاملات اجتماعی بیشتری در مجموعه شود. در آپارتمان‌های میان‌رتبه به علت محدودیت بیشتر فضا، این اصل می‌تواند با طراحی انعطاف‌پذیر فضای بام و یا حیاط و پارکینگ مشترک صورت گیرد.

- در شهرک‌های ویلایی، طراحی مناسب پیاده‌روها و یا طراحی مسیرهای اختصاصی جهت پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری می‌تواند باعث بالاتر رفتن تعاملات اجتماعی شود.

لازم به ذکر است که تمامی موارد مذکور، احتمال ایجاد ارتباط بین افراد را بالا برده و به علت سکونت در مجموعه‌ای یکسان، ارتباط صورت گرفته می‌تواند به صورت مستمر ادامه پیدا کند و تعاملات اجتماعی مناسبی بین ساکنین ایجاد کند.

تشکر و قدردانی

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منفعی برای ایشان وجود نداشته است.

تأییدیه‌های اخلاقی

نویسندگان متعهد می‌شوند که کلیه اصول اخلاقی

صورت طراحی فضاهایی همچون سالن اجتماعات که شرایط بروز چنین فعالیت‌هایی را فراهم کند، می‌توان نرخ تعاملات از این طریق را بالا برد. در مصاحبه‌های صورت گرفته تنها مواردی پخت نذری و پخش آن در بین همسایگان و همین‌طور دید و بازدید در عید نوروز گزارش شده است. غالباً فعالیت‌های یاد شده، در بین همسایگانی که صمیمت و رابطه عمیق‌تری با یکدیگر داشته‌اند و همین‌طور واحدهای مسکونی که فاصله فیزیکی کمتری از یکدیگر داشته‌اند، رخ می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی شیوه و میزان تعاملات اجتماعی در دو گونه مختلف مجموعه‌های مسکونی شکل گرفت. بر اساس مطالعات انجام شده و مشاهدات صورت گرفته، انواع مجموعه‌های مسکونه به چهار گونه "شهرک‌های آپارتمانی، شهرک‌های ویلایی، مجتمع‌های بلندمرتبه و آپارتمان‌های میان‌رتبه" تقسیم شدند و با توجه به محدودیت‌های موجود در فرآیند پژوهش، مطالعات با مقایسه دو گونه شهرک‌های ویلایی و آپارتمان‌های میان‌رتبه ادامه یافت.

بر طبق دیدگاه یان گل، فعالیت‌هایی که در بین ساکنین قابل انجام است و منجر به تعامل اجتماعی می‌شود را می‌توان در سه دسته: فعالیت‌های ضروری، فعالیت‌های انتخابی و فعالیت‌های اجتماعی تقسیم کرد. بنابراین با مرجع قرار دادن این ادعا، نمونه‌های مطالعاتی انتخاب شده، از حیث میزان وقوع فعالیت‌های ضروری، انتخابی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج حاکی از آن است که میزان وقوع تعاملات ناشی از فعالیت‌های ضروری در آپارتمان‌های میان‌رتبه، به مراتب بیشتر از شهرک‌های ویلایی است. علت این امر نیز وابستگی بیشتر واحدهای مسکونی آن به یکدیگر است. این وابستگی ناشی از فضاهای مشترک و پرداختن به امور مشترک و مسائل مالی است.

قابل ذکر است که در شهرک‌های ویلایی وجود نگهبانی یک رکن تاثیرگذار در افزایش تعاملات اجتماعی به شمار می‌رود. در رابطه با فعالیت‌های انتخابی، می‌توان بیان کرد که آشنایی و شناخت افراد از یکدیگر در آپارتمان‌های میان‌رتبه بیشتر صورت می‌گیرد و آن نیز به دلیل روبه‌رو شدن بیشتر ساکنین با یکدیگر است. این در حالی است که شهرک‌های ویلایی با در اختیار داشتن فضای میانی فراخ‌تر و محدودیت‌های طراحی کمتر به نسبت آپارتمان‌ها می‌توانند قابلیت فضایی مناسبی جهت تعاملات اجتماعی ایجاد کنند. فعالیت‌های اجتماعی نیز در هر دو گونه از مجموعه‌ها به میزان کمی اتفاق می‌افتاده است. در نهایت امر می‌توان به این مسئله اشاره کرد که اساسی‌ترین تفاوت در عوامل ایجادکننده تعاملات اجتماعی در دو گونه مجموعه مسکونی آپارتمان میان‌رتبه و شهرک ویلایی مربوط

مشارکت و مسئولیت نویسندگان

نویسندگان اعلام می‌دارند به‌طور مستقیم در مراحل انجام پژوهش و نگارش مقاله مشارکت فعال داشته و به‌طور برابر مسئولیت تمام محتویات و مطالب گفته‌شده در مقاله را می‌پذیرند.

انتشار اثر علمی را براساس اصول اخلاقی COPE رعایت کرده‌اند و در صورت احراز هر یک از موارد تخطی از اصول اخلاقی، حتی پس از انتشار مقاله، حق حذف مقاله و پیگیری مورد را به مجله می‌دهند.

منابع مالی / حمایت‌ها

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

References

1. Abdollahzadeh Fard, A., & Shamsoldini, A. (2020). The Role of Neighborhood Environmental Quality in the Mental Health of Residents: A Case Study of Sang-e Siah Neighborhood, Shiraz Metropolis. *Journal of Urbanism*, 4(2), 95-114. [In Persian]
2. Aeinehfar, A. (2007). The Role of Dominant Primary Patterns in the Design of Contemporary Residential Neighborhoods. *Fine Arts*, 22, 39-50. [In Persian]
3. Azizi, M. M., & Malek Mohammadi, S. (2007). Comparative Study of Two Residential Complex Models (Traditional and High-rise). *Fine Arts*, 32, 27-38. [In Persian]
4. Bouma, J T., Poelman, W A., Voorbij, A I M. (2010)). Supporting social contact design principles in common areas of cohousing communite. [In Persian]
5. Ebrahimnia, V., Shahbazi, T., & Rahimi, R. (2022). The Analysis of Spatial Environment Influencing Social Capital in Neighborhoods of Sari City. *Geography and Urban Space Development*, 9(3), 121-140. doi: 10.22067/jgusd.2022.67168.0. [In Persian]
6. Farida, N(2013).). Social interaction in communal outdoor spaces of residential housing estates in biskara-algeria. *International Journal of Environment, Ecology, Family and Urban Studies*, 3(2): 45-58.
7. Gehl, J. (2008). *Life Between Buildings: Using Public Space* (Shima Shasti, Trans.). Tehran: Jahad Daneshgahi Publications. [In Persian]
8. Ghafourian, M., Afshinmehr, V., & Noroozi Zadeh, Z. (2017). Revisiting the Components of Social Sustainability Effective in Increasing Social Interactions in Residential Complexes (Case Study: Abazar Neighborhood, Tehran). *Identity in the City*, 11(30), 31-44. [In Persian]
9. Hashempour, P., & Sami, Z. (2018). The Role of the Physical Environment of Residential Complexes in Social Sustainability (Case Study: Imam (RA) Residential Complex, Chamran, and Aseman, Tabriz). *Journal of Urban Development Planning*, 3(7), 68-78. [In Persian]
10. Hosseini, A., Salehi-Nia, M., Shafaei, M., & Saleh Sadegh-Pour, B. (2021). Stimulating children's play environments: effective factors on children's play motivation in middle-scale gated residential complexes. *Iranian Journal of Architecture and Urbanism*, 9(1), 13-26. [In Persian]
11. Hosseini, S. F., & Soltani, M. (2018). Comparative analysis of the neighborhood concept in traditional Iranian cities with similar (alternative) patterns in contemporary era. *Bagh-e Nazar*, 15(60), 15-28. [In Persian]
12. Jomehpour, M., & Ebrahimi, A. (2015). Measurement and evaluation of social sustainability principles in residential complexes. *Sociological Studies of Urban and Regional*, 5(16), 1-30. [In Persian]
13. Lang, J. (2009). *Creating Architectural Theory* (A. Aeinehfar, Trans.). Tehran: Jahad Daneshgahi Publications. [In Persian]
14. Machielsea, Anja & Van der Vaartb, Wander. (2020)). Improving Social Quality in Housing Complexes for Older Adults: Professional Support as a Necessary Condition. *Jornal of Aging and Environment*, 34(4), 375-388.
15. Mahmoudi, A. S., & Mansourpour, M. (2017). The Position of Physical Factors in the Social Interactions of Residential Neighborhoods (Case Study: Kharazan-e Dezful Neighborhood). *Identity in the City*, 11(31), 5-16. [In Persian]
16. Matlabi, G., Zarghami, E., & Saadat Vakhar, P. (2018). The Role of Open Space Legibility in Creating Social Interactions in Residential Complexes. *Iranian Architecture and Urbanism*, 9(16), 139-156. [In Persian]
17. Molaei Hashjin, M., Karimi Azari, A., Karimi, B., & Mahdinejad, J. (2021). Analysis of Livability in Residential Complex Spaces (Concept, Components, and Effective Indicators). *Journal of Urbanism*, 5(1), 113-129. [In Persian]
18. Pirmohammadi, Sahar(2021).). Investigating the approach of socialization and strengthening social interactions for designing residential town of engineers. *Preprints*, 4(554).
19. Rafieian, M., & Hosseinpour, A. (2012). *Theory, city, space, urban management*. Tehran: Tahrn. [In Persian]
20. Rahimi R, Heidar Nattaj V, Najjari Alamoti Y, Anvarifar S. (2022). Investigating Green Tourism and Cultural Development of Local Communities with Emphasis on Contemporization of Mazandaran Industrial Heritage. *Naqshejahan*, 12 (1) :84-104. [In Persian]
21. Rahimi R, Moosavi M, Beyshami M, Amini Goharrizi S. (2021). Investigating privacy in the open spaces of traditional houses in Mazandaran using space syntax technique. *Iranian Islamic city studies*, 44 (11) :65-74. [In Persian]
22. Rahimi, R., & Razani, F. (2022). Assessing the Relationship between Physical Healing Compo-

- nents of Educational Environments and Mental Health of Users (Case Study: Students of University of Mazandaran). *Journal of Environmental Science and Technology*, 24(8), 115-132. doi: 10.30495/jest.2022.61216.5410.
23. Rahimi, R., Ansari, M. (2020). Recreating Place in Iranian Monuments Case Study: Hafez Garden-Tomb (1452-1936 A.D.). *Iranian Journal of Archaeological Studies*, 10(1): 62-82. doi: 10.22111/IJAS.2020.6627.
 24. Rahimi, R., Ansari, M., Bemanian, M., & Mahdavinejad, M. (2020). Evaluation of the Effect of Physical Components on Place Attachment in Communal Spaces of Selected Residential Complexes in Tehran. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 17(83), 15-30. doi: 10.22034/bagh.2020.185425.4107. [In Persian]
 25. Royan, K., & Kohzadi Saifabad, E. (2018). Recognition of the neighborhood concept in residential fabrics. *Architecture and Urbanism*, 1(5). [In Persian]
 26. Sajadi Ghaemi, P. A., Pourdeihimi, S., & Zarghami, E. (2010). Social sustainability principles in Iranian residential complexes from the perspective of experts and specialists. *Soffeh*, 20(51), 75-87. [In Persian]
 27. Shie, E. (2019). An introduction to the fundamentals of urban planning. Tehran: Iran University of Science and Technology Press. [In Persian]
 28. Soltanzadeh Zarandi, M. (2020). The relationship between social capital and the physical environment of residential neighborhoods with an emphasis on open and public spaces (case study: two neighborhoods in Tabriz). *Islamic Architecture and Urbanism*, 5(2), 76-90. [In Persian]
 29. Taheri, S., & Taheri, J. (2019). Evaluation of Environmental Factors Affecting Mental Health in Residential Complexes: Case Study of 512 and 600 Residential Complexes in Mashhad. *Identity in the City*, 13(40), 57-74. [In Persian]
 30. Yazdanfar, S. A., Hosseini, B., & Zaroudi, M. (2013). Public Spaces and Increasing Social Interactions: A Case Study of Kowsar Residential Complex and Phase Two of Ekbatan Residential Complex. *Urban Management*, 32, 7-21. [In Persian]
 31. Youssefzadeh Farrokhi, S., & Musavi, M. S. (2018). The Relationship Between Some Social Factors and the Level of Satisfaction with the Quality of Life in Residential Complexes (Case Study: Aftab and Taban Towers, Vali-e-Asr Town, Tabriz). *Sociological Studies*, 10(44), 101-117. [In Persian]
 32. Zerouati, W., Bellal, T (2019). Evaluating the impact of mass housings' in-between spaces' spatial configuration on users' social interaction. *Frontiers of Architectural Research*, 3(1), 34-53.

